

Jak se jmenuje naše vlast

Česko
Tchéquie
Czechia
Cechia

Чехия

Tékkland
Tsjeckia
Češka

Tšekki
Tøexia
Czechy

Čěska
Tjeckien
Chequia
Cehia

Csehország
Tschechien

Akademie věd
České republiky

věda 54

kolem
nás
pro všední
den

Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Dialektologické oddělení ÚJČ je jediným akademickým pracovištěm v České republice, které se systematicky zabývá zkoumáním nespisovných útvarů českého národního jazyka; vedle problematiky tradičních teritoriálních dialektů a formování interdialektů zkoumá zvláštnosti běžné mluvy, a to i v oblastech s různou mírou migrace obyvatelstva, tj. ve městech a v pohraničních oblastech.

KONTAKTY

Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.
Veveří 97, 602 00 Brno

<http://www.ujc.cas.cz/o-ustavu/oddeleni/dialektologicke-oddeleni>
e-mail: dialekt@iach.cz

Mezinárodní spolupráce

Dialektologové se významnou měrou zapojují do nadnárodních atlasových projektů (*Evropský jazykový atlas – Atlas linguarum Europae; Slovanský jazykový atlas – Obščeslavjanskij lingvističeskij atlas*), které zobrazují nářeční diferenciace zkoumaných území, přispívají k novým pohledům na společné i rozdílné rysy sledovaných jazyků a přinášejí cenná svědectví a nové poznatky o historii i současnosti materiální a duchovní kultury. Jedná se o mimořádná díla, mající význam nejen pro jazykovědu, ale i pro řadu dalších disciplín. Informace o těchto projektech jsou uvedeny na internetových stránkách dialektologického oddělení (viz <http://www.ujc.cas.cz/o-ustavu/oddeleni/dialektologicke-oddeleni/evropsky-jazykovy-atlas.html>, <http://slavatlas.org/index.html>).

Jak se jmenuje naše vlast

Jak se jmenuje naše vlast? Zdánlivě jednoduchá otázka. Ti, kdo aspoň v posledním roce sledovali tisk a ostatní média, však vědí, že to tak úplně jednoduchá otázka není. Pokusme se v této brožuře o malý rozbor současného stavu a jeho historických kořenů. Také si položíme několik dalších, souvisejících otázek a zkusme aspoň na některé z nich odpovědět.

V evropském prostoru existují jistá historicky podmíněná schémata, podle nichž se jednotlivé země pojmenovávají, a naše země nepředstavuje z tohoto hlediska výjimku. Měla by se tedy držet standardních zvyklostí, které v tomto prostoru panují. Každé jméno, i jméno státu, je součástí jazyka, tedy primárně lingvistická záležitost. V tomto případě však s lingvistikou nevystačíme.

Lingvistika a exkurz do minulosti

Většina evropských zemí jsou země národní s mnohasetletou nebo i tisíciletou historií. Možná se jejich hranice posouvaly, ale centrální území daného národa zůstávalo zachováno. V Evropě však jsou i národy, které nemají a neměly vlastní území, ale existují v hranicích vícenárodnostního státu. Takové státy pak nejsou tak pevné jako státy jednonárodnostní a v určitých zlomových historických momentech se mohou rozpadnout. Některé takové státy dnes ještě drží pohromadě (Španělsko s Katalánskem, Belgie s Valony a Vlámý), jiné se dříve nebo později rozpadly v boji (Rakousko-Uhersko, Jugoslávie) nebo v míru. Mírové rozdělení na dva národnostní státy je případ Československa, o jehož jménech a jménech jeho následovníků Česka a Slovenska budeme pojednávat.

V předchozím odstavci jsou státy a země uvedeny jednoslovnými zeměpisnými jmény, přestože státy mají či měly i víceslovné politické názvy: *Španělské království*, *Sjednocená federativní republika Jugoslávie*, *Československá republika*; tato brožura se totiž nesnaží být textem politickým, takže sem politické názvy nepatří, pokud se nepojednává přímo o nich. Víceslovná politická jména v sobě obvykle zahrnují označení politického zřízení pojmenovávaného státu, např. *Rakouská republika*, *Švédské království*, *Monacké knížectví*, někdy i další atributy, kterými se chce daná země prezentovat, např. *Čínská lidová republika*, *Spolková republika Německo*, a běžně se jich užívá jen v politických kontextech. V ostatních případech, tedy např. v atlasech, na poštovních známkách, na dresech sportovních reprezentantů, ale především při běžné každodenní komunikaci se užívají názvy krátké, tedy *Rakousko*, *Švédsko*, *Monako*, *Čína* atd. Tyto státy nepovažují za nutné vždy a všude prezentovat, jaké mají politické zřízení, že jsou republiky nebo království, navíc třeba ještě i lidové, spolkové, federativní apod. v situacích, kdy o to vůbec nejde, např. ve sportu nebo v kultuře.

Krátce si zopakujeme historická fakta: Československo vzniklo v roce 1918 na troskách rozpadnuvšího se Rakouska-Uherska po první světové válce. Na území obývaném především Čechy a Slováky, ale i s nemalou německou menšinou, byl v historických hranicích zemí zvaných *Čechy* a *Morava* a na části historické země jménem *Slezsko* vytvořen stát nový, který už před svým vznikem jméno měl, a to *Česko-Slovensko*, psáno takto se spojovníkem, zřejmě podle vzoru *Rakousko-Uhersko*.

Prvorepubliková mapa Československa
(Čechy, Morava, Slezsko /česká část/
+ Slovensko + Podkarpatská Rus)
(zdroj: <http://predseda.org/ceskoslovensko/>)

Pozdější první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk používal v emigraci, kde se vznik nového státu připravoval, název *Nezávislé Čechy*. V Masarykově korespondenci se tento název objevoval v letech 1915–1917. Možné budoucí problémy si však zřejmě uvědomovala tzv. Slovenská liga v zahraničí, která pro budoucí vícenárodnostní stát navrhovala jméno *Slavia*, aby se v názvu zabránilo upřednostňování některého národa nad ostatními. Zdá se, že i tento název by býval Masarykovi vyhovoval, ten totiž v žádném ze svých textů neuvádí vůči němu výhrady. Teprve od ruské revoluce v roce 1917 se objevuje název *Česko-Slovensko* a korespondující politický název *Česko-Slovenská republika*.

Od začátku existence Československa tedy byly zcela samozřejmě, v intencích (nejen) evropského kulturního regionu, používány názvy dva, jednoslovný geografický a víceslovný politický. Oba názvy byly oficiální a navzájem rovnoprávné, lišily se však stylisticky a každý z nich se uplatňoval v jiných situacích a kontextech.

Tento model je platný v kulturním světě stále. Většina států má ve svém politickém názvu včleněn název geografický, identifikující území, na němž se stát nachází. Výjimkou jsou názvy bez geografického určení, představující své státy pouze na základě politických atributů, např. někdejší *Svaz sovětských socialistických republik*, *Společenství nezávislých států*, či jiných charakteristik, např. *Pobřeží slonoviny*.

Tzv. krátké, zpravidla geografické názvy jsou obvykle jednoslovné; víceslovné jsou jen zřídka, většinou u států s velmi dlouhým názvem politickým: *Svaz sovětských socialistických republik* (jméno už neexistujícího státu uvádíme pro jeho modelový charakter) – *Sovětský svaz* či *Spojené království Velké Británie a Severního Irsku* – *Velká Británie* (u tohoto státu existují výjimečně dva krátké názvy, jeden geografický, výše uvedený, a druhý zkrácený politický – *Spojené království*). Jednoslovné názvy jako *Svaz* či *Británie* jsou neoficiální a zejména prvního se užívalo jen v neformálních

rozhovorech. Jen vzácně některý stát krátký název nemá, srov. výše uvedené *Pobřeží slonoviny* či *Dominikánská republika*, *Jihoafrická republika* (krátký název zde nemá jen čeština, v jiných jazycích se užívá příslušných mutací geografického názvu *Jižní Afrika*), *Spojené státy americké* (v oficiálních textech se však běžně užívá zkratka *USA* nebo zkrácená forma *Spojené státy*, sémanticky poněkud prázdná, avšak vzhledem k významnosti pojmenovávaného subjektu jednoznačná, v méně oficiálních projevích, kde je z kontextu zřejmé, co se pojmenovává, pak *Amerika* nebo *Státy*).

Vraťme se však k původnímu složenému jménu *Česko-Slovensko*. Jeho první část tvoří geografické jméno pro českou část nového státu, druhá část je historické geografické jméno země našich sousedů Slováků, která byla do vzniku republiky součástí maďarské části Rakouska-Uherska, ale zeměpisné jméno už měla. Jméno *Česko* jako název historického území obývaného převážně Čechy se do té doby objevovalo poměrně zřídka, území takto označené se totiž skládalo z uvedených tří zemí, které byly v dobách Rakouska-Uherska na úrovni zemí existujících dodneška v rámci současného Rakouska (Salcbursko, Tyrolsko, Štýrsko, ...) nebo Německa (Bavorsko, Sasko, Braniborsko, ...).

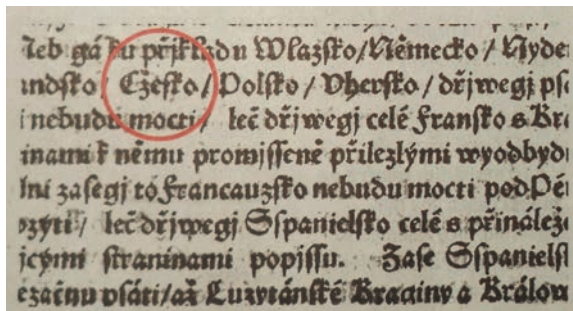
Rakousko(-Uhersko) však nikdy nemělo zájem na tom, aby se český region označoval souborným jménem, to by bylo považováno za podhoubí pro separatistické snahy, proto se jmenovitě uváděly obvykle jen jednotlivé země, tj. *Čechy*, *Morava*, *Slezsko*.

Jméno *Česko* je doloženo od počátku 18. století a vzniklo běžným slovtvorným procesem, totiž konverzí, z adjektiva *český*. To znělo původně *češský*, bylo odvozeno od obyvatelského jména *Čech* příponou *-ský*, a postupem času v něm z výslovnostních důvodů došlo ke splynutí *-šs-* v *-s-*. Odtud pak tedy i jméno *Česko*, které sice původně označovalo jen historickou zemi Čechy (s vývojem češtiny se od jmen zemí na *-y* postupně přešlo ke jménům na *-sko*: *Rakousy* – *Rakousko*, *Švýcarsy* – *Švýcarsko*, *Tyroly* – *Tyrolsko* apod.), ale postupně, už během devatenáctého století, se stalo souborným názvem pro české historické země, které byly součástí rakouského mocnářství, později Rakouska-Uherska; začalo tedy označovat celou oblast osídlenou převážně lidmi, jejichž mateřským jazykem je čeština.

Nabízí se jiné vyjádření: Jméno *Česko* pojmenovává území obývané převážně Čechy. Někteří Moravané si sice nepřipouštějí, že jsou Češi, ale podle státní příslušnosti i podle jazyka jsou; žádná jednotná moravština neexistuje, i oni mluví česky, moravské dialekty jsou součástí češtiny. Jsou tedy Moravané a současně Češi (a také Slované) stejně jako František Palacký (pocházející z Valašska), jenž prohlásil: „Jsem Čech rodu slovanského“, a stejně tak jako Bavoři a Sasové jsou současně Němci i Germáni. (*Akademická příručka českého jazyka* z r. 2014 na s. 212–213 uvádí: „V průběhu 19. století se jméno *Česko* objevovalo sice poněkud méně často, zato však již také jako název pro celé české země (tedy pro Čechy, Moravu a českou část historického Slezska.“)

Za nejstarší doklad jména *Česko* byl dlouho považován zápis v příručce *Knihy metodní pro učitele českých škol* z r. 1777, zaznamenaný v lexikálním archivu Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Nedávno však byl objeven ještě starší doklad, a to v knize *Atlas Marianus* od jezuitů Wilhelma Gumpfenberga z roku 1704, kterou z latiny do češtiny přeložil známý vlastenec a propagátor češtiny Antonín Frozín:

„... leč já ku příkladu Vlašsko, Německo, Nyderlandsko, Česko, Polsko, Uhersko dřívěji psáti nebudu mocti, leč dřívěji Španielsko celé s přináležejícími krajinami popíšu...“

Nejstarší dosud zjištěné užití slova Česko pro celek českých zemí: Wilhelm Gumpenberg: *Atlas Marianus*, 1704, s. 38 (český překlad Antonín Frozín) (zdroj: <http://www.pressreader.com/>)

V době ke konci první světové války, kdy bylo třeba pojmenovat nově vznikající středoevropský stát, jméno Česko tedy už označovalo celé české území, příponou *-sko* korespondovalo se jménem *Slovensko* a ve spojení s ním pomocí spojovníku vznikla názvotvorná obdoba jména *Rakousko-Uhersko*. Jméno *Česko-Slovensko* jako jméno nového státu bylo tudíž rozhodně jednou z dobrých možností. Proč však z navrhovaných jmen, viz výše, bylo vybráno právě ono, kdo za ním stál a kdo ho prosadil, dnes už není známo. Nelze vyloučit, že v takové podobě – dvě přípony *-sko* a spojovník – mohlo představovat jakýsi vzdorónázev: „Nechceme už Rakousko-Uhersko, my budeme mít něco lepšího, totiž Česko-Slovensko.“

„Krátké“ geografické (vlastně ve skutečnosti dost dlouhé, k nelibosti některých, viz dále) jméno tedy bylo vybráno, od něho se pak už odvodilo „dlouhé“ jméno politické, formální, označující současně se zeměpisným určením i politické zřízení státu, a to *Česko-Slovenská republika*.

Známka vydaná krátce po vzniku Česko-Slovenska, psáno ještě se spojovníkem (zdroj: www.infofila.cz)

Užívalo se také přidavné jméno se spojovníkem, *česko-slovenský*. Například na známkách, které byly vydány už v prosinci r. 1918, byl nápis *Pošta česko-slovenská*, na dalších pak *Česko-Slovensko*. V duchu čechoslovakismu však byl spojovník postupně odstraněn, na známkách vydaných 27. 10. 1919 k prvnímu výročí republiky je už nápis *Pošta československá*. Také v ústavě z 29. 2. 1920 je již zakotven název *Československá republika*. K odstranění spojovníku došlo v podstatě na nátlak Slováků, kteří se ve složenině se spojovníkem cítili jaksi na druhém místě. Situace byla tedy opačná než po roce 1989.

Jméno Československo nikdy nebylo v ústavě, a přece nikdo nepochyboval o tom, že jde o jméno spisovné, oficiální (jedno z dvojice oficiálních jmen, kterou tvoří jméno politické, víceslovné, formální, a jméno geografické, krátké, neformální). Krátké jméno neměla a nemá v ústavě žádná země, protože ústava je politický dokument, kam patří jméno politické. Přesto je mimo jakoukoli pochybnost, že jména jako *Německo*, *Polsko*, *Slovensko* jsou spisovná a oficiální. Stejně tak i *Česko*. Tolik na vysvětlenou pro ty, kteří mylně usuzují, že jméno *Česko* není spisovné a oficiální, protože není v Ústavě České republiky.

Tvůrci jména *Česko-Slovensko*, později *Československo*, zřejmě nebrali v potaz estetickou stránku jména. Kdybychom měli možnost se jich na to dnes zeptat, zřejmě by to považovali za absurdní. Měli už existující jména dvou území, která vznikla historickým vývojem obou jazyků, bez vlivu kohokoli, a tato území měla být spojena v jednom státě. Navíc před sebou měli pojmenovací model *Rakousko-Uhersko*. Bylo tedy nasnadě jména prostě spojit podle tohoto modelu a iniciovat jméno *Česko-Slovensko*, *Československo*. Avšak jakkoli se to může zdát podivné, jméno *Česko* bojuje o svou existenci a uznání už skoro osmdesát let. Semínka pojetí, že jde o něco ošklivého, nepřijatelného, byla patrně zasetá už za mocnářství. V prvních desetiletích sporu o oficializaci jména *Česko* jako společného názvu pro Čechy, Moravu a Slezsko však jeho odpůrci tento svůj vnitřní pocit nahlas nepřiznávali. Ale o tom dále.

Jméno *Československo* nebylo intelektuály, kteří měli možnost svůj názor zveřejnit, zpočátku přijímáno s nadšením. Proslulý je fejeton bratří Čapků o tom jméně z novoročního vydání *Lidových novin* v roce 1922, kde se k názvu *Československo* a jeho cizojazyčným mutacím vyjadřují slovy: „Naše republika se totiž, ať to víte, jmenuje Československo, Tchecoslovaquie, Czecoslovacchia, Czechoslovak Republic, Tschechoslovakei, Tjekoslovakie a podobně. Libozvučně to není, pro cizince to má zvuk dokonce trochu šprýmovný a ve francouzských šantánech užívají toho slova jako něčeho ukrutně humorného, co samo sebou musí každého rozveselit. Ale nadto má toto filologicky podivné slovo horší vady: je to slovní slepenec docela jako Rakousko-Uhersko, což budí dojem také politického slepence... Řekli byste, že je to politické dvojspřeží, které se příležitostně může zase rozdělit a je dočasně spojeno jen nějakým ústavním řemenem... Toto filologicky nesprávné a zvukově neladné jméno je ... ke všemu ještě politicky chatrné...“ atd. (Později se Čapkové s názvem *Československo* smířili.)

Tehdejší názor široké veřejnosti na jméno *Československo* není znám, průzkumy veřejného mínění se v té době nedělaly, zavedení názvu státu bylo považováno čistě za věc politiků.

Ani anglickojazyčné země nepřijaly anglickou mutaci jména s nadšením. V časopise *National Geographic* z února 1921 litují mladý středoevropský stát, že musí začínat s tak „strašným jménem“, které představuje „nespravedlivý handicap“.

Anglická obdoba jména *Československo*, tedy *Czechoslovakia*, je z lingvistického hlediska podivný hybrid. Není známa jeho podoba se spojovníkem, možná se ani neužívala, což by podobu *Czechoslovakia* částečně vysvětlovalo. Kdyby se totiž měly do angličtiny přeložit obě části jména se spojovníkem, muselo by jméno znít *Czechia-Slovakia*. Angličtina pro pojmenovávání cizích zemí často využívá původní latinská jména s příponou *-ia* nebo jména tvořená podle tohoto modelu (např. *Australia*,

Austria, Bulgaria, India, Romania, Russia, Slovenia, Slovakia), takto jsou tvořena i jména našich historických zemí v angličtině (*Bohemia, Moravia, Silesia*). Slovo *Czech* (vyslov [ček]), Čech, český, čeština' už v době vzniku Československa v angličtině existovalo (psaní s počátečním *Cz-* bylo přejato z latiny) a rovněž jméno *Czechia* (vyslov [čeki:ja]) pro celek českých zemí bylo v angličtině používáno (třebaže sporadicky, stejně jako samotné *Česko* v textech českých; důvody viz výše). Pokud tedy jako anglická mutace jména *Československo* byla zvolena podoba *Czechoslovakia*, znamená to, že za první část složeniny byla vzata forma *Czecho-*, což je vlastně *Czech + o*, avšak *o* zde není afix tvořící konvertované substantivum jako v českém jménu, ale slovanský konekt *o* (v češtině se objevující např. ve složeninách *ptakopysk, vodoznak, rodokmen* apod.). Stejně je tomu u ostatních cizojazyčných mutací, které uvádějí bratři Čapkové, a mnohých dalších.

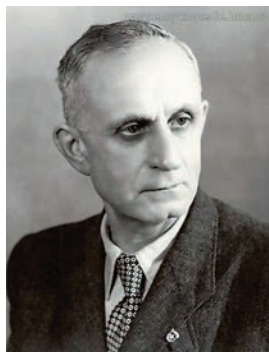
Možná tedy proto, že se na prvním místě anglické složeniny *Czechoslovakia* jméno *Czechia* neobjevilo, je dnes mnohdy považováno za jakousi novinku, výmysl současných politiků a podobně. I když to možná není jediný důvod, proč jako jednoslovný anglický název naší vlasti není všeobecně přijímáno. Stejný problém mělo a stále ještě má i jméno *Česko*, které ve složenině *Československo* obsaženo bylo.

Co říct o původně problematické složenině *Československo* na závěr? V dnešní době by patrně neměla šanci. Tehdy však politikové rozhodli a lidé si na ni přes počáteční nechuť zvykli, dokonce se s ní postupně tak ztotožnili (především asi Češi), že ještě dlouho po rozpadu Československa se objevovaly absurdní snahy obnovit značku *Made in Czechoslovakia*. Československo i přes nepříznivý politický vývoj v letech po druhé světové válce totiž mělo ve světě zvuk. Celý svět znal plzeňské pivo, některé naše skvělé sportovce, prezidenta Havla. A bylo to jméno stabilní, nepolitické, označující region bez ohledu na momentální společenské zřízení. Všimněme si, že za celou dobu existence Československa krátké jméno až na spojovník svou podobu nezměnilo, kdežto formální, politické jméno ji změnilo několikrát. V tabulce je vždy na prvním místě uvedeno jméno české, pod ním pak jeho anglický ekvivalent.

Czechish is a peculiar language, but not half as peculiar as the result attained by those who take a perfectly fine word like "Čech," which is pronounced "check," and spell it "Czech," which is neither phonetic nor intelligible. To start a brave little people, who have troubles of their own, out on the rough road of Central European life with the awful name of "Czechoslovakia" is to put a spirited young colt under an unfair handicap.

But "What's in a name?" asks the Czech.

And the best way you can reply is to counter, "Yes, what is?"

František Trávníček
(zdroj: Galerie rektorů naší univerzity. III. Filozofové. *Universitas*, Revue Masarykovy univerzity v Brně 4/1994, s. 43)

National Geographic, únor 1921
(zdroj: http://files.czechia-cesko.webnode.cz/200137777-902b19124e/STRAŠNĚ%20SLOVO_Awful%20Czechoslovakia-1921-National%20Geographic.jpg)

Období	formální, víceslovné jméno	krátké, neformální, zeměpisné jméno
Před 1918	Čechy (Bohemia), Morava (Moravia), Slezsko ([Czech] Silesia) – součásti rakousko-uherské monarchie	
1918	Česko-Slovenská republika Czecho-Slovak Republic	Česko-Slovensko Czecho-Slovakia
1920–1938	Československá republika Czechoslovak Republic	Československo Czechoslovakia
1938	Česko-Slovenská republika Czecho-Slovak Republic	Česko-Slovensko Czecho-Slovakia
1939–1945	protektorát Čechy a Morava Protektorat Böhmen und Mähren Protectorate of Bohemia and Moravia	
1945–1960	Československá republika Czechoslovak Republic	Československo Czechoslovakia
1960–1990	Československá socialistická republika Czechoslovak Socialist Republic	Československo Czechoslovakia
1990	Československá federativní republika Czechoslovak Federal Republic	Československo Czechoslovakia
1990–1992	Česká a Slovenská Federativní Republika Czech and Slovak Federal Republic	Československo Czechoslovakia

Mnozí Češi se nikdy s rozpadem Československa nesmířili, jméno *Česko* jim připadá jako jakýsi „pahýl“, a tak všude, tj. i v nevhodných kontextech, užívají politické jméno *Česká republika*.

Shrňme si nyní stručně anabázi jména *Česko* během minulých téměř osmdesáti let. Jako o souborném názvu pro české země se o něm ve 20. století poprvé začalo diskutovat po zaboru Sudet, kdy byly obnoveny názvy se spojovníkem *Česko-Slovenská republika* a *Česko-Slovensko*; užívalo se jich od 6. října 1938, kdy Slovensko dostalo autonomii. Největším zastáncem jména *Česko* byl v té době profesor František Trávníček, významný brněnský slavista a bohemista. Zejména na stránkách *Lidových novin* zdůrazňoval správnost a potřebnost tohoto jména a vyvracel argumenty, že *Česko* je název hanlivý, připomínající německé *Tschechei*. Už tehdy se situace jevila tak, jako by mnozí lidé zapomněli, že jméno *Česko* stálo o dvacet let dříve u zrodu jména *Československo*, bylo v něm obsaženo jako jeho první část spojená s druhou, *Slovensko*, zprvu spojovníkem a později přímo.

Diskuse byla přerušena v březnu 1939, kdy Slovensko získalo samostatnost jako tzv. *slovenský stát* a z české části se stala okupovaná oblast označovaná jako *Protektorat Böhmen und Mähren*, *protektorát Čechy a Morava*. Žádný krátký geografický název zaveden nebyl, protože však pro běžný jazyk je takové dlouhé pojmenování nevhodné, Češi mluvili prostě o *protektorátu* a Němci užívali buď také název *Protektorat*, nebo ono Čechy tak zatracované jméno *Tschechei*. Oficiální jednoslovné

Do nového roku.

Karel Exler.

Každé hospodářství i národní a státní, musí koncem roku dělat bilanci. Jaké je bilance našeho národního a státního hospodářství? Jsi úspěšné se téměř procentem dividendy, nýbrž tím, jak obyvateľstvo v minulém roce žilo, a zda jsme na vzestupu nebo poklesu. Právě šla jsem rok těžké průmyslové krize následkem klesajících cen, zejména v prvním pololetí, zesíleně zhroutilím méně souvisejících státní, zvláště Německa a Rakouska. V kritické této době došlo na průmysl těžce vytrápení nedoplatků danových. Zemědělství získalo vlivem volnění obilí, obilím lidí současně s průmyslem. Nezaměstnanost byla značná, takže se vřela netroufala ani včasně v život usládnouti už nový grantový systém. Přefázil jsem však tuto krizi bez poměry, nežli jsme lidé celkem nežili v roce předcházející, přišla starost o mrskotu, nebylo nešťastek mána, přišla starost o úhlí — ož žití drahé — není bída,

i mnohý chyběj krok našeho hospodářsko-politického zřkolosování. Národní hospodářství si musí skoro vnucovali krok za krokem na politice lo, čeho k dalšímu chodu nezbytně potřebuje. To souvisí s velmi kormulativní poměry politickými, jichž jsme byli v minulém roce svědky. Politicky byli jsme v minulém roce velmi rozerváni a parlament byl přes půl roku neschopen vyříditi hospodářské a finanční nezbytnosti. Da lze o našem státní směře říci, že první a hlavní jeho problém je politický. Při zdravém hospodářském podkladě je otázka financí a mzdy jen věci účelové organizace, její uskutečnění však v demokracickém státním zřívání na politické konsolidaci. Sebe lepší idea je marná, není-li věřšná, která by měla odvahu i uskutečnění. Proto se musíme více než z čehokoli jiného radovati z toho, že se zraje — po-
dělilo soustředěti českou parlamentární většinu, které, jak bylo právě na slankou roku patrné, nescházeli odvahu ani k věcem neoprotickým, zaím ovšem beháje její vlně voláním záměrně zvládnouti

není programem. Stojíme ještě před velkým problémem hospodářské, finanční a měnové politiky a před uvolněním zahraničního obchodu, po kterém se ráčím naše obřady nezbytně finanční a měnové stanou palčivými, ponevadž budem vystaveni pověři světové soutěže. S korpsem pouhé špornosti lo solva vyjde. Ostatně i myšlenka doprotu, nemě-li býti mechnická a sporená s nebezpečím, že podlomi funkci státní, může sdíli jen se zřetelem k celé oslomi hospodářské politice. S pokusy a konsultakou nevyvalíme, uvěři-li se, že třeba se zřívá i na velmi vážné možnoli hospodářského rozrvání v našem soustědění, jehož nebezpečí nijak nepominulu. Tu by leprve našli na sto ostrov pravá zřívězkávaci zřívokli.

Můžeme-li tedy bilancovati minulý rok byl se přímým uspokojením, tedy přece s vědomím, že jsme přečkali zřív rok, jsou nespokojeni do budoucího roku velmi nejspě, ponevadž věcm nejšší je osud našeho soustědění. Naše hospodářská zřívokli se zdálo by se medě zřívokli zřívokli.

O tom jménu.

Bratři Čapkové.

Bud' je na to příliš pozdě anebo příliš brzo, ale rozhodně je měnovou potřebou to; byla to jednání, která má řešení v prvních dávkách po přetržení a která se nám řáze často vrací do mysli. Byl to takový sen, jak by se měla měnovou udě republiky. Leda mě jméno, tedy je měnovou mluvit o tom; ale to jméno, není dočasná podstata, a je zřívěky čestně myšli na něco lepšího než je to, co je.

Naše republika se totiž, at' by věta, jmenuje Československo, Třehoslovensko, Československo, Československo, Československo, Československo, Třehoslovensko, Třehoslovensko, Třehoslovensko a podobně. Lidovému to není, pro říkání mě to zvuk dočasně trochu špirovatý, a ve francouzských křivkách křivky toho slova jako něčeho utřádná humornost, co samo sebou musí být dočasně usměšlivé. Ale řad to mě toto říkání je podlé slova křivky řad; je to slovní záležitost dočasně jako Československo, což není dílem této politické záležitosti. Bude-li tedy, což by bylo, mělo volnou důvěru řadíme k státní legitimakaci státní. Bratři řadte, že je to politická dezi-

První strana Lidových novin z 1. 1. 1922, vpravo začátek článku bratří Čapků O tom jménu (zdroj: http://www.lidovky.cz/foto.aspx?r=ln_domov&c=A160415_174544_ln_domov_ELE)

jméno jako protiváha Slovenska nepřipadalo v úvahu ze stejného důvodu jako v dobách, kdy bylo české území součástí Rakouska-Uherska (viz výše). Praktické důvody však vedly k obecnému používání jména *Tschechei*.

Z hlediska slovtvorného systému němčiny jde o zcela správně tvořené jméno, které lépe naplňuje komunikační potřeby, protože na rozdíl od slova *protektorát*, které pouze naznačuje, že jde o závislé území, vyjadřuje geografické zařazení pojmenovávaného politického útvaru podle větinového obyvatelstva. Jeho identifikační funkce je tak naplněna mnohem lépe. Zároveň toto jméno slovtvorně koresponduje s německým názvem pro Slovensko *Slowakei*. Jeho pejorativní zabarvení vzniklo vlnou samotného jména, které je pouze skladem hlásek či formantů, ale v důsledku tehdejšího přezíravého vztahu Němců z Říše k českému národu. Takové zabarvení by bývalo získalo kterékoli jiné jméno, kterým by se Němci bývali rozhodli své vazalské území označovat.

Dnes je sice oficiálním jednoslovným německým jménem naší vlasti *Tschechien*, ale Němci běžně používají i *Tschechei*, a to bez jakéhokoli pejorativního příděchu.

Debata o jménu Česko byla obnovena v roce 1948 a intenzivně pokračovala i v následujícím roce, kdy byl opět jeho nejžhavějším obhájcem František Trávníček. V červenci 1949 v *Lidových novinách* napsal mj. toto: „Nezáleželo na tom, zda starší uživatelé rozuměli Českem jen Čechy, či celé území českého národa, Čechy, Morava a Slezsko. Dnes je potřeba užívatí ho ve smyslu širším. (...) Objektivní podmínky našeho národního a státního života se změnily, a je proto zapotřebí k jejich jazykovému vyjádření i nových slov.“ A dále: „Užívání názvu Česko naprosto neznamená popření existence zeměpisných útvarů nazývaných Čechy, Morava a Slezsko, neboť Česko není nic jiného než souborný název těchto tří zemí.“ Všechno toto beze zbytku platí dodneška.

Trávníček zdůrazňoval potřebu jednoslovného jména, hovořil o názvtvorné správnosti a storobylosti jména Česko a vysvětloval, proč nelze ztotožňovat

Česko a německé jméno *Tschechei*. Pro Česko se vedle Trávníčka vyslovovali zejména vědci, např. historik a slavista profesor Frank Wollman nebo profesor Právnické fakulty Masarykovy univerzity Jaroslav Pošváb.

Další fáze sporů o Česko nastala v roce 1968, kdy byl přijat Ústavní zákon o československé federaci, na jehož základě dostaly své politické názvy obě republiky federace: *Česká socialistická republika* a *Slovenská socialistická republika*. Pro celou federaci nadále fungoval geografický název *Československo*, pro Slovenskou republiku *Slovensko*, ale vyvstala otázka, jaký jednoslovný název zavést pro novou Českou socialistickou republiku. Pro Česko se tehdy vyjádřil jazykovědec a literární historik profesor Jaromír Bělič, který koncem roku zveřejnil v *Naši řeči* stať, jež iniciovala další poměrně vášnivou diskusi v tisku.

Prvních třicet let se odpůrci jména Česko snažili argumentovat spíše racionálně, až do konce šedesátých let 20. století nikdo nevystoupil s prohlášením, že Česko nechce, protože „se mu nelíbí“. Poprvé se otázka „libozvučnosti“ objevila v lednu 1969, kdy v *Práci* vyšel článek z pera Ivana Miklošoviče. Píše se v něm, že „řikat Československo bylo a je hezké“. (Zde vzpomeňme na fejeton bratří Čapků z r. 1922, tedy z doby o pouhých 47 let dříve.) O čtrnáct dní později napsal Miklošovič další článek, v němž se už zcela staví proti Česku: „Odmítáme nelibě znějící slovo Česko, pokud by bylo úředně uznáno za substantivum.“

Odpůrci jména Česko lepší alternativu navrhnout nedokázali. Stavidla však už byla otevřena a estetická stránka se začala brát jako nejzávažnější argument proti němu. Na této vlně se svezl i básník Jan Skácel, člověk značně vážený a uznávaný, takže i v tomto ohledu zapůsobil jako autorita a hodně tím Česku znesnadnil budoucnost. Navíc jako první k premise „mně se to nelíbí“ přidal expresivní agresivitu, která je od té doby součástí většiny projevů proti Česku. Od Skácelovy doby se tento postoj jaksi „smí“, je zcela přiměřený, dokonce snad módní, Skácel mu dodal punc oprávněnosti.

Abychom aspoň částečně pochopili budoucí vývoj vycházející ze Skácelova pojetí, je třeba citovat delší pasáž z jeho tzv. glosy Proboha raději ne, zveřejněné v *Listech* 20. března 1969: „To slovo (Česko) je vadné a nelze nad ním ani při nejlepší vůli zamhouřit oko. Nejde to. Jsem ochoten žít na Moravě, ve Slezsku, v Čechách, na Slovensku a s jistým sebezapřením i v Praze. V Česku bych žít nedokázal. Ani umřít bych v zemi s takovým jménem neuměl. (...) Kdyby si někdo, nedej pámbu, vymyslel nějaké to *Moravsko*, tak bych se dopustil trestného činu vraždy. Argumenty pro Česko jsou možná věčné, ale to slovo zní opravdu žalostně. Co je mi do toho, že je správně odvozeno od příslušného přídavného jména, že je toho slova zapotřebí jako protějšku k jménu *Slovensko*. Já to vůbec nemám zapotřebí. Vůbec mně nevadí dvouslovné názvy, spokojím se s českou zemí, českým krajem, s českou republikou. Pro jedno slovo navíc mně huba neupadne...“

V nomenklaturním procesu přes všechny protesty převážila racionalita a v roce 1978 se jméno Česko objevilo ve *Slovníku spisovné češtiny* jako neformální synonymum *České socialistické republiky*.

Během osmdesátých a počátkem devadesátých let se otázka Česka občas objevovala i na stránkách odborného tisku, aby byli uživatelé češtiny ubezpečeni, že jde o název plně spisovný, zcela správně a ústrojně tvořený. Stále se však jméno Česko neprosazovalo v běžném užívání. (Podrobnější historii sporu o Česko v dobách

Československa si lze přečíst v článku K peripetiím vývoje názvů našeho státu a postojů k nim od roku 1918, který vyšel v *Naší řeči* 82 (1999), č. 1, s. 1–15, nebo na <http://nase-rec.ujc.cas.cz.>)

Když 1. ledna 1993 vznikla samostatná Česká republika, většina jazykovědců, mnozí geografové i zástupci jiných oborů předpokládali, že nyní definitivně vyvstala potřeba jednoslovného názvu jako protipólu dvouslovného názvu politického, a tudíž že jméno *Česko*, jméno historické, jednoznačné, ústrojné, jež se zcela samozřejmě vylouplo ze složeniny slučovací *Československo*, konečně získá právo na existenci, které mu bylo tak dlouho upíráno. Návoslovná komise schválila jednoslovný oficiální geografický název *Česko* a po konzultacích s experty na příslušné jazyky i jeho cizojazyčné mutace. Ministerstvo zahraničních věcí pak doporučilo českým zastupitelským úřadům tyto cizojazyčné ekvivalenty používat: šlo o angl. *Czechia*, něm. *Tschechien*, it. *Cechia*, franc. *Tchéquie* a další. Tato jména se ještě v témže roce objevila v seznámech OSN (*Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR: Jména států a jejich územních částí. Names of States and Their Territorial Parts*, Praha 1993).

Avšak opět se objevil problém. Někteří čeští politikové se vyjádřili přímo proti používání jména *Česko* a také většina médií ho odmítala. Zpravidla s tím, že se jim „nelíbí“.

Mluvená podoba spisovné češtiny však tíhne k jednoslovnému vyjadřování, a tak začali zejména pražští novináři používat pro celý stát jméno *Čechy*. Toto jméno však není jednoznačné, není z něho patrné, zda označuje historickou zemi zvanou latinsky *Bohemia*, či stát *Česká republika*, je tedy matoucí, a navíc netaktní vůči Moravanům a Slezanům.

Podobný model funguje málokde na světě, snad jen ve Švýcarsku, kde se podle jednoho maličkého kantonu dnes s asi 140 000 obyvateli jmenuje celá země; nelze říct o Welshanovi, že pochází z Anglie, protože není Angličan, ale Brit, jeho vlastní není Anglie, ale Spojené království. Stejně tak každý Nizozemec není Holanďan. Stát složený ze zemí či regionů, které měly někdy v minulosti nějakou autonomii, se zpravidla nazývá nějakým nadřazeným jménem, srov. Německo, Rakousko, Nizozemsko, Polsko apod. Ostatní regiony by totiž jméno jedné ze zemí zahrnutých do státu nepřipustily. Toto dnes platí i ve Spojeném království, které tento název užívá z ohledu na Severní Irsko, které není součástí ostrova Velká Británie.

Ke konci pátého roku samostatné existence České republiky bylo už používání jména *Čechy* pro celý stát povážlivě rozšířené (vedle něho se v kontextech s jednoslovnými jmény jiných států objevovalo politické jméno *Česká republika*, náhražková popisná určení *naše země*, *české země* a zkratka *ČR*).

Ve snaze tuto tendenci zastavit byla v říjnu 1997 v Brně založena občanská iniciativa *Česko / Czechia*, která iniciovala vydání propagační pohlednice, a v lednu 1998 byla v Praze na Albertově uspořádána vědecká konference, jejíž závěry vysvětlující oprávněnost a potřebnost jména *Česko* byly zaslány všem významným politikům a do redakcí novin. Tato akce vyvolala novou vlnu diskusí, k názvu *Česko* se vzápětí vyjádřilo několik známých osobností. Pro *Česko* se vyslovili např. režisérka Helena Třeštíková, ekonom Jan Švejnar, spisovatel a publicista Zdeněk Mahler.

Logo občanské iniciativy (OI) Česko/Czechia
(zdroj: <http://www.czechia-initiative.com/>)

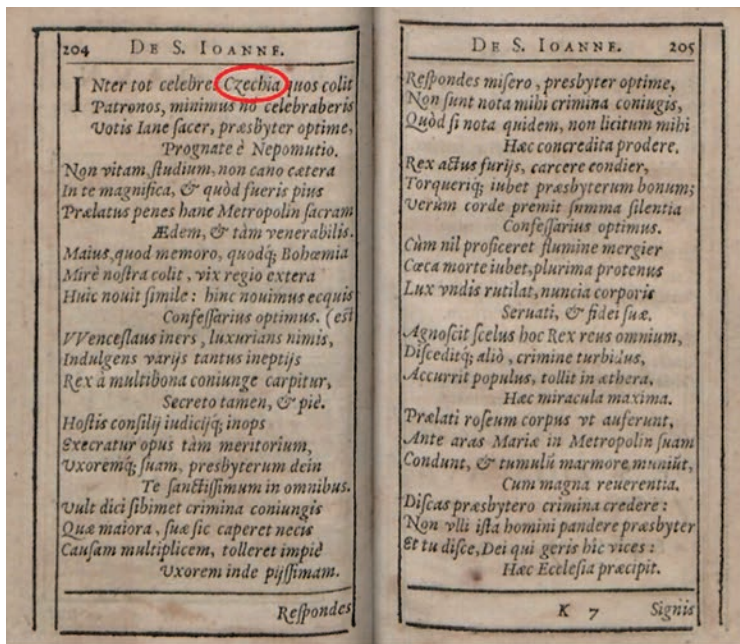

Propagační pohlednice Česko:
schematická mapa, znak, vlajka a jméno
ve 24 evropských jazycích
(zdroj: http://www.czechia-initiative.com/cesko_name.html)

Zajímavá jsou však vyjádření odpůrců jména *Česko*, jejichž „argumentem“ je vesměs „mně se to nelíbí“ a kteří někdy po Skácelově vzoru ani neváhají být agresivní. „Mně se to nelíbí“ pak už často zůstává skryto, prostě jen konstatují „obecnou pravdu“, že je to nelibé slovo a ti, kdo ho používají, jsou zavrženíhodní. Ludvík Vaculík: „Starší generace to (*Česko*) bere jako hanlivý výraz a u mladší, jež by to přijala, nejde o souhlas, ale o lhostejnost a otupělost.“ Teolog Tomáš Halík: „Tento patvar může používat jen barbar bez jazykové kultury.“ Miroslav Zikmund: „Ani zaboha! Otevírá se mi kudla v kapse, když slyším Česko. Začal s tím Hitler: Die Tschechei – byl jsem v sextě, když to vyřvával v Norimberku.“ (Jaká podobnost s předválečnými i poválečnými názory, které vyvracel už František Trávníček.) Václav Klaus, původně jen „smutný z toho, že se pro republiku nepodařilo najít jednoslovný název“, „stále doufal, že jednou vhodný název sám spadne z nebe,“ však brzy pochopil, že nic vhodnějšího než *Česko* neexistuje.

Obrovskou ránu zasadil *Česku* další umělec, pro český národ téměř ikonický prezident Václav Havel. Ten ve svém vyjádření, které okamžitě získalo na popularitě, sice poněkud jinými slovy, ale přesto tento pseudoargument také použil: „Trošku po mně lezou slímáci, kdykoli to slovo čtu nebo slyším. Budu poslední, kdo slovo Česko začne užívat.“ (Podobně jako Čapkové s *Československem*, i Havel se nakonec s *Českem* smířil. Před svou poslední cestou do USA prohlásil, že „svou hru Odcházení odjíždí psát do USA, protože v Česku se na ni nemůže dost soustředit“.)

Snad nejtvrdí komentář uštědřil tehdy *Česku* literát Jan Trefulka, který v březnu 1998 zveřejnil v *Právu* glosu, z níž citujeme: „Česko je vlastní sprostých tunelářů a klonování namnožených úředníků... Je to jenom takové svědění, svrbění a drbání, které se šíří z kanceláří partajních sektářů...“ Jinou stať v podobném tónu od historika Milana Machovce otiskly v červnu 1998 *Lidové noviny*: „Jakými dějinnými potraty vznikl patvar ‚Česko‘? [...] Onen zlomeček českých lidí, kteří projevují ‚Česku‘ sympatie, tvoří dílem odborní bohemisté a jazykovědci, kteří si ovšem neuvědomují,

Facsimile stránky z knihy s prvním doloženým výskytem jména *Czechia* z roku 1602
 (zdroj: http://cesko-czechia.rajce.idnes.cz/Cesko_Czechia_12.cast_HISTORIE/)

Jméno *Czechia* v latinském nãpise na pomníku svatého Václava z r. 1761 v Libochovicích
 (zdroj: <http://czechia-cesko.webnode.cz/czechia-od-roku-1602/>)

že právě svou ‚odborností‘ jsou ‚profesionálně deformovaní‘, dílem bytostní ironií a posměváčci, případně psychopatičtí nenávistníci...“ Oba články vyvolaly značnou reakci příznivců *Česka*, vesměs zdůrazňujících nekompetentnost takových statí.

Píše se rok 2016, od konference na Albertově uplynulo osmnáct let, ale název *Česko* stále nemá vyhráno. Sice je už dávno v seznamech OSN, figuruje ve slovnících, v atlasech, v médiích, dokonce i Wikipedie ho vzala na milost, ale přesto stále není všeobecně používán. Česká společnost tak už dlouho setrvává ve stavu rozpolcenosti: na jedné straně jsou příznivci *Česka*, lidé racionálně uvažující, z nichž mnohým se *Česko* možná také „nelíbilo“, ale pochopili, že je to jméno nejen správně utvořené, ale i s dlouhou historií a především velice potřebné a že nic „lepšího“ prostě neexistuje, na druhé straně stojí jeho odpůrci, lidé s emotivním pohledem na svět, často umělci, kteří neslyší na racionální argumenty, postoj „mně se to nelíbí“ považují za legitimní důvod pro zavržení jména a svoje pocity mnohdy předkládají jako obecnou pravdu – „Česko je ošklivé slovo“ a „jeho příznivci jsou nekompetentní lidé“ (eufemisticky řečeno). V kontextech, kam patří *Česko*, pak užívají politické jméno *Česká republika* nebo různé náhražky, viz výše.

Czechia

Podobnou, snad ještě krkolomnější anabází, která v poslední době bohužel získává i silný politický rozměr, prochází i anglický ekvivalent jména *Česko*, totiž *Czechia*.

Uveďme několik poznámek k jeho historii: Z výše uvedené pasáže o *Československu* a jeho cizojazyčných mutacích je zřejmé, že jméno *Czechia* bylo do angličtiny přejato z latiny. Sporadicky bylo užíváno v latinských textech a nápisech už od počátku 17. století. Zatím nejstarší doklad objevil Jiří Šitler, historik a velvyslanec Česka ve Švédsku, a prezentoval ho v rozhovoru pro *Lidové noviny* 27. dubna 2016. Jde o výskyt v latinsky psané knize *Hymnorum sanctorum de beatissima virgine Maria et S. Patronis Bohemiae Libri Tres* od Jiřího Bartholda Pontanuse z Breitenberka, vydané v Praze roku 1602: „Inter tot celebres Czechia quos colit patronos, minimus non celebraberis votis lane sacer, presbyter optime, prognate a Nepomutio...“ Během 17. a 18. století se jméno *Czechia* objevuje také na některých obrazech a pomnicích.

Z těchto dokladů nevyplývá, zda jméno *Czechia* označovalo celé české země, nebo jen Čechy. I v angličtině označovalo jméno *Czechia* stejně jako *Česko* patrně původně jen Čechy, viz výstřižek z amerických novin z r. 1892 s překladem naší hymny do angličtiny.

Od vzniku republiky v roce 1918 se jméno *Czechia* sporadicky začalo objevovat už jako název pro celou českou část Československa. Zajímavý je v tomto směru výstřižek z novější doby, ale vztahující se k roku 1912 (viz str. 14 dole).

Po anexi českých zemí Německem se v *New York Times* z 16. března 1939 pod palcovým titulkem o vpádu Hitlerových vojsk do naší země objevila noticka o jménu *Czechia* pro Čechy a Moravu (viz <https://www.phdn.org/archives/www.ess.uwe.ac.uk/documents /chronology1.htm>).

I u nás se po okupaci a rozdělení Československa uvažovalo používat v angličtině pro Čechy a Moravu jméno *Czechia*, které je „krátké, výstižné a pro Angličany snadno vyslovitelné“. Výstřižek je z *Národních listů* z 30. července 1939, z článku Karla Sedláčka Označování zboží při vývozu do ciziny (viz str. 15).

Výřez z obrazu Říjnové zasedání většího zemského soudu v Praze roku 1723, neznámý autor, Praha, 1723 či krátce poté. Olejomalba na plátně. Sbírky Národního muzea. Text na stuze: „Nimirum Libra atque Themis sunt Signa Leonis / Proxima, Sol CAROLUS, Cæcilia nostra Leo est.“ (tj.: Zajistě Váhy a též Themis jsou znamení Lvu nejbližší, Slunce je Karel, Lev naše Čechie)

St. Paul daily globe., March 28, 1892, Page 2, Image 2

About St. Paul daily globe. (Saint Paul, Minn.) 1894-1896

Image provided by: Minnesota Historical Society; Saint Paul, MN

at took part in the

h No. 12.
ik No. 161.
ety Lumis.
Society Libussa.
matic society.
Tyl.
n's Association No. 3.
y St. Stanislaus.
ety St. John.
St. George.
Peseda.
e Men's Society.
ety J. G. D.
6), of Minneapolis.
D., of Minneapolis.
ation of Minneapolis.
that furnished the
t display were Sci-
ent band, the Coop-
opolis, the Second
d the Fifth Ward

Ceremonies.
onally delect by

pressly for the GLOBE:

WHERE IS MY HOME?
Where is my home? Where is my home?
Over leas are waters streaming;
On the hills blue forest dreaming;
Flowerly worlds, spring's happy skies,
Like an earthly paradise.
There's the land, so full of beauty,
Czechia, my dear fatherland!
Czechia, my dear fatherland!

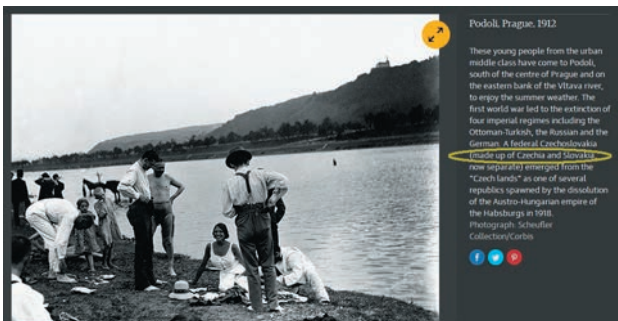
Where is my home? Where is my home?
Where God's self to man hath spoken,
Gentle be, but never broken;
Ever cheerful, hopeful, strong,
Bravely thwarting any wrong;
There's the land of manly honor,
Czechia, my dear fatherland!
Czechia, my dear fatherland!

Adjourning, the procession was once
more formed and the march taken up to
the C. S. P. S. hall, where the societies
disbanded, and so ended a memorable
day in St. Paul.

Write or wire Frank I. Tedford, mem-

They issi
St. Paul
license in
cost of a b
licenses a
boasted t
licensed
the case i
strangers
be drun
those drt
law. Bu
the same
licensing
permitted
St. Paul
minor det
which do
For, insta
close the s
on Sun
They kee
later, and
York dev

Výstřížek z amerických novin z r. 1892 s překladem naší hymny do angličtiny (zdroj: <http://chroniclingamerica.loc.gov>)

Podolí, Prague, 1912

These young people from the urban middle class have come to Podolí, south of the centre of Prague and on the eastern bank of the Vltava river, to enjoy the summer weather. The first world war led to the extinction of four imperial regimes including the Ottoman, Turkish, the Russian and the German. A federal Czechoslovakia (made up of Czechia and Slovakia now separate) emerged from the "Czech lands" as one of several republics spawned by the dissolution of the Austro-Hungarian empire of the Habsburgs in 1918. Photograph: Scheffler Collection/Corbis

Praha Podolí, 1912 (zdroj: <https://www.theguardian.com>)

nati ještě mnoho potíží, než najdeme vhodné označení pro naše výrobky.

Anglické listy již v březnu t. r. razily pro náš nový státní útvar slovo „Czechia“ (český — Česko jako polský — Polsko), kterým rozumí se zbylé části obou zemí Čechy a Morava. Také tento výraz není zrovna špatný, je krátký, výstižný a pro Angličany snadno vyslovitelný a nebylo by na škodu, kdyby se o něm uvažovalo. Označení „Made in Czechia“ by se dobře vyjímalo, a snad i státy, které výslovně označení původu předpisují, by je jako dostačující uznaly. Kdesi uveřejněný návrh aby se použilo označení „Made in Czechomoravia“ je nemožný.

Výstřížek je z *Národních listů* z 30. července 1939, z článku Karla Sedláčka *Označování zboží při vývozu do ciziny*

Název se však nezačal běžně používat, v době okupace ze stejných důvodů jako *Česko* (tj. z obav ze separatistických tendencí), po válce pak tuto otázku zřejmě politici neřešili, komunistické Československo v zahraničí vystupovalo jako jeden celek, anglicky zvaný *Czechoslovakia*.

Jak už bylo uvedeno, po rozdělení Československa v roce 1993 se naplno projevil nutnost dát novému státu vedle jména politického také jméno geografické, a to i v cizích jazycích. Vedle formálního jména *Česká republika* a jeho cizojazyčných mutací bylo experty schváleno a politiky pomocí předepsané procedury (zápis do seznamů OSN) ve známost uvedeno a doporučeno i neformální geografické jméno *Česko* a jeho cizojazyčné ekvivalenty včetně anglického *Czechia*.

Česko – translation in languages using Latin, Cyrillic or Greek alphabet	
Language	Translation
Afrikaans	Tsjegjê
Albanian	Çekia
Aragonese	Chequia
Belorussian	Чэхія
Breton	Tchekia
Bulgarian	Чехия
Croatian	Česka
Danish	Tjekkiet
Dutch	Tsjechië
English	Czechia
Esperanto	Ĉeĥio
Estonian	Tšehhi
Finnish	Tšekki
French	Tchéquie
Frisian	Tschjechje
German	Tschechien
Greek	Τσεχία
Hungarian	Csehország
Icelandic	Tékkland
Indonesian	Ceko
Interlingua	Chechia
Italian	Cechia
Latin	Czechia, Cechia
Latvian	Čehija
Lithuanian	Čekija
Luxembourgish	Tschechien
Norwegian	Tsjekkia
Polish	Czechy
Portuguese (European)	Chéquia
Portuguese (Brazilian)	Tchéquia
Romanian	Cehia
Russian	Чехия
Serbian	Чешка
Slovak	Česko
Slovenian	Česka
Spanish	Chequia
Swedish	Tjeckien
Turkish	Çekya
Ukrainian	Чехія

(autor tabulky: Vladimír Hirsch)

Jméno *Czechia* se i přes zařazení do seznamů OSN, ministerské vyhlášky a doporučení, přes osvětovou práci OI Česko/Czechia a další snahy do širšího povědomí nedostalo. Mnozí se o něm sice doslechli, ale opět se jim „nelíbí“. Tento svůj pocit proto buď opět představují jako legitimní argument, nebo si jsou jeho nelegitimity vědomi a snaží se najít nějaký zdánlivě racionální argument.

Objevuje se např. tvrzení, že se jméno *Czechia* [čekija] plete s anglickým jménem pro Čechy *Chechnya* [čečnja]. (Čečna ovšem není suverénní stát, navíc existuje mnoho zemí, jejichž jména v angličtině se podobají, např. *Australia* a *Austria*, *Slovakia* a *Slovenia*, *Latvia* a *Lithuania*, *Niger* a *Nigeria*, *Brittany* a *Britain*, nebo jsou dokonce shodná, např. *Georgia* jako jméno státu USA a Gruzie.) Navíc po teroristickém útoku při maratónu v Bostonu v roce 2013, kdy si někteří lidé spletli Čechy ne se jménem *Czechia*, ale s *Czech Republic*, se ukázalo, že jde spíš o důkaz nevzdělanosti některých Američanů, než nesprávnosti jména *Czechia*. K záměně se jménem *Chechnya* by mohlo dojít snad jen v důsledku nesprávné výslovnosti jména *Czechia*, totiž [čččija]. V angličtině však existuje víc než dvě stě vesměs cizích slov, v nichž se *ch* vyslovuje jako [k], ve spojení *chi* jako [ki] např. ve slovech *architect*, *archive*, *bronchitis*, *catechism*, *chiméra*, *schism*. Je třeba se tedy výslovnost [čekija] jen naučit, nejde o nic výjimečného.

Dalším rozšířeným omylem je, že nemáme anglickojazyčným zemím co diktovat, jak nás mají jmenovat, ony si nás pojmenují sami. Ve skutečnosti je tomu zcela naopak. Přímě v úvodu *Číselníku zemí* (období anglickojazyčné *Collection of Country Codes*), jehož aktuální podoba je z roku 2015 a jenž se váže k mezinárodní normě ISO 3166-1, je popsán postup, jak se jména do seznamů uvádějí. Každá země musí předepsanou procedurou dodat obě svá jména, formální politické, zpravidla víceslovné, a neformální, krátké, geografické, a to v domácím jazyce i v angličtině. Pokud daná země krátké jméno nedodá, zapíše se místo něho jméno formální, víceslovné. Totéž platí pro seznamy UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names), jejichž českou mutací jsou *Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR: Jména států a jejich územních částí*. Tam se uvádějí formální politická a krátká geografická jména v šesti jazycích, angličtina je jedním z nich.

Mapa EU z publikace Marston, S. et al: *World Regions in Global Context: Peoples, Places, and Environments* (2011)

Zatímco mnohé jazyky svůj ekvivalent přijaly, angličtina se ukázala jako problém. Čeští politici, ekonomové, sportovci i někteří vědci odmítli jméno *Czechia* v angličtině používat, trvali na *Czech Republic* vždy a všude i v nevhodných kontextech vedle krátkých geografických jmen jiných zemí (v duchu skácelovského „pro jedno slovo mi huba neupadne“).

V cizině tomuto stavu nerozuměli. V květnu 1998 vyšel v novinách *Chicago Tribune* článek Po pěti letech Česká republika stále hledá krátké jméno. Přečíst si ho lze na adrese http://articles.chicagotribune.com/1998-05-10/news/9805100369_1_czech-republic-czechomoravia-moravia-and-silesia.

V roce 2000 se občanská iniciativa *Česko/Czechia* obrátila na britské velvyslanectví s dotazem, proč jméno *Czechia* neuzívají, a dostalo se jí odpovědi, že s ním problém nemají a začnou ho užívat hned, jakmile začne česká strana. Nic však nepomohlo, že v březnu 1998 vydalo Ministerstvo zahraničí a v říjnu 1999 Ministerstvo školství doporučení jednoslovná jména v cizích jazycích užívat.

<p>L.NÁMĚSTEK MINISTRA ZAHRAJNĚČNÍ VĚCI ČESKÉ REPUBLIKY</p> <p>JUDr. Jan Winkler</p> <p>Vážený kolego,</p> <p>v příloze Vám zasílám "Stanovisko geografa, jazykovědce, historiků a pracovníků dalších vědních oborů k otázce oficiálního jednoslovného geografického názvu pro Českou republiku" a další materiály týkající se dané problematiky.</p> <p>MZV v souladu s výše uvedeným stanoviskem doporučuje používat v českém jazyce oficiální název "Česká republika" pouze ve významných oficiálních dokumentech a textech (zákoněch, mezinárodních smlouvách apod.), názvech významných státních institucí (např. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Velvyslanectví České republiky v ...), i a oficiálních proslovůch či projevech. Ve všech ostatních případech lze používat jednoslovného názvu "Česko".</p> <p>Při předkládaní výrazů "Česká republika" a "Česko" do cizích jazyků je nutno vycházet především z pravopisných norem daného jazyka a logických souvislostí při dodržení této zásady je proto přípustné, a v některých případech i vhodné, překládat výraz "Česká republika" jednoslovným cizojazyčným ekvivalentem (např. Czech Embassy in, Embassy of Czechia in ... apod.). O možnosti používání jednoslovného názvu pro ČR je zapotřebí vhodným formou informovat zahraniční partnery.</p> <p>Přílohy oficiálních jednoslovných ekvivalentních výrazů pro Českou republiku / Česko v některých světových jazycích: angl. Czechia, něm. Tschechien, š. Tschetchien, itan. Chequia, n. Cechia, rus. Čechija.</p> <p>S pozdravem</p> 	<p>DOPORUČENÍ MINISTERSTVA ZAHRAJNĚČNÍ POUŽÍVAT VÝRAZ CZECHIA 1998</p> <p>V Praze dne 17. března 1998 Č.j. 81 628/98-OKKV Přiloha</p> <p>Všem zastupitelským úřadům, generálním konzulátům, stálým misím České republiky.</p>
---	--

After 5 Years, Czech Republic Still Searching For A Short Name

May 10, 1998 | By David Rocks. Special to the Tribune.

Facebook Twitter YouTube News G+ D

FRAGILE — A half-decade into its existence, the Czech Republic continues to ponder an issue any 5-year-old ought to have cleared up years earlier: what to call itself.

The Czech Republic—known in the local vernacular as *Ceska Republika*—has a name, just like the *Republique Francaise*, *Bundesrepublik Deutschland* or *Repubblica Italiana* have names.

But the local equivalent of France, Germany or Italy?

Although "the Czech Republic" doesn't exactly roll off the tongue in casual conversation the way, say, "Czechoslovakia" might have, no one here can seem to agree on what the country's short name should be or, indeed, if it needs one.

"Always using the long name just isn't pragmatic," said Rudolf Stranek, a professor of Czech language at Masaryk University in Brno.

Sdělení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k jednoslovnému geografickému názvu pro Českou republiku

č.j. 27686/99

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy sděluje k jednoslovnému geografickému názvu pro Českou republiku, že považuje za vhodné pro zeměpisné označení našeho státu používání jednoslovného názvu Česko a jeho jednoslovných cizojazyčných ekvivalentů.

Jednoslovný název Česko je přesně vymezen a kodifikován v akademickém Slovníku spisovné češtiny pro škola a veřejnost (přepřacované vydání z roku 1998, str. 627) a doplňuje v běžné komunikaci oficiální dvojslovný název Česká republika.

Jednoslovné cizojazyčné ekvivalenty názvu Česko jsou v jazyce anglickém – *Czechia*, francouzském – *Tchéquie*, německém – *Tschechien*, ruském – *Čechija* a španělském – *Chequia* kodifikovány v publikaci Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního od roku 1993.

V Praze dne 5. 10. 1999

Eduard Zeman, v.r.
ministr

(zdroj: <http://czechia-cesko.webnode.cz/czechia-od-roku-1602/>)

Od založení občanské iniciativy *Česko/Czechia* v roce 1997 se její členové snažili propagovat užívání jména *Česko* a vedle toho seznamovat veřejnost i s jeho anglickým ekvivalentem *Czechia*. Napsali bezpočet odborných i populárních článků, mnohokrát o jednoslovných jménech mluvili v rozhlase a televizi. Patrně zejména díky jejich úsilí se jméno *Czechia* začalo objevovat v některých zahraničních atlasích, začalo být používáno ve vědeckých publikacích, v názvech firem, na propagačních předmětech.

Pak, v roce 2002, došlo ke kroku zpátky. Česká centrála cestovního ruchu *Czech-Tourism* (státní příspěvková organizace spadající pod Ministerstvo pro místní rozvoj)

Propagační
předměty
s nápisem
Czechia

Z roku 2000 pochází vítězný návrh na logo Česka pro jeho propagaci v cizině od výtvarníka Ondřeje Šmerdy (zdroj: <http://www.ondrejsmerda.cz/cesko-czechia-tschechien/>)

zahájila akci, jejímž cílem zřejmě měl být výmaz jmen *Česko* a *Czechia* z češtiny. Likvidace již vydaných publikací s krátkými jmény údajně stála 5 milionů Kč. Ve stejném roce, 2002, byly ze seznamů OSN bez jakékoli publicity odstraněny cizojazyčné ekvivalenty jména *Česko* a nahrazeny jmény politickými, ekvivalenty jména *Česká republika*.

Od té doby postupně zesilovala averze vůči jménu *Czechia*, *Česko* se tak tak drželo. Média občas zveřejnila anketu, při níž se vyžadovala odpověď na otázku v podstatě vždy stejného znění: „Co se vám líbí víc, *Česko*, nebo *Česká republika*? Potažmo *Czechia*, nebo *Czech Republic*? Čtenáři vesměs odpovídali, že „samozřejmě Česká republika“, případně „Czech Republic“, zde mnohdy s dovětkem: „Czechia, co je to nesmysl?“ Politici, sportovci, sportovní komentátoři a jiné osobnosti veřejného života jméno *Czechia* v anglických textech a projevech stále odmítali užívat, řadový občan v podstatě neměl ani možnost dovědět se vůbec o jeho existenci. Pro běžné užívání však angličtina stejně jako čeština stručné a výstižné jméno potřebuje, a tak se jako anglická mutace jména *Česko* začalo objevovat slovo *Czech*, mechanicky vzatá první část formálního jména *Czech Republic*. Toto slovo však nemůže fungovat jako jméno státu, je to adjektivum ‚český‘, označení jazyka ‚čeština‘ nebo jméno příslušníka národa ‚Čech‘. Slovo *Czech* jako název státu se nicméně lavinovitě rozšířilo, když ho začali používat prodejci suvenýrů a sportovci na dresích. A tento stav stále trvá. Snad nejtragičtější v tomto směru působí naše fotbalová reprezentace v dresích se jménem *Czech Republic* výtvarně tak nešťastně provedeným, že opět navozuje slovo *Czech*.

Někteří pochopili, že slovo *Czech* je nevhodné, ale jméno *Czechia* se jim „nelíbilo“, proto začali používat náhražku *Czech Team* (přidal se ještě další důvod:

Tričko s nápisem CZECH a za ním svisle, skoro nečitelně malým písmem REPUBLIC

Tričko s nápisem Czech Team

sportovní reportéři a komentátoři se nechtějí dostat do konfliktu s těmi moravisty, kteří je za použití jména *Czechia* či vůbec *Česko* bombardují nenávidnými e-maily).

Krátce po akci CzechTourismu bylo ukončeno používání loga Česka od Ondřeje Šmerdy a postupně vyhlášeny nové soutěže na nové logo, už s nápisem *Czech Republic*, které skončily výběrem známých „bublin“ a pak na krátkou dobu rádooby vtipné zkomoleniny *CzechRepublike*.

Pro nefunkčnost uvedených log byla vyhlášena nová soutěž a vybráno nové logo, *Czech Republic – Land of Stories*, opět z výtvarného hlediska vzbuzující dojem, že *Czech* je krátké jméno státu. Toto logo se užívá dodnes.

Za stavu setrvalého opomíjení jména *Czechia* ze strany politiků, úředníků a sportovců začali být zhruba po roce 2010 slyšet jeho noví aktivní příznivci, přesvědčení o nutnosti vymýtit nešvar s používáním slova *Czech* jako jména státu. Bylo založeno několik informativních webových stran, jako informační kanály zafungovaly i Facebook a Twitter. Dál byly publikovány vysvětlující texty v časopisech, tentokrát už zpravidla vycházejících (také) v on-line formě, a jméno *Czechia* postupně získávalo stále víc přívrženců.

V roce 2013 se toto jméno opět dostalo do širšího povědomí národa, když prezident Zeman na návštěvě v Izraeli svůj protějšek Šimona Perese za použití jména *Czechia* pochválil a jeho výroku se okamžitě dostalo obrovské publicity. (Jak správně uvedly Novinky.cz 7. října. 2013, „v hebrejštině je ovšem označení vyslovované jako Čéchija (היכצ) zcela běžné, sousloví harepublika hačechit se téměř nepoužívá.“) Opět se však v některých novinách objevila stejná anketa („Co se vám líbí víc...“) se stejnými odpověďmi.

K dalšímu vývoji situace a s tím spojenému opětovnému rozbouření veřejného mínění vyvolanému médií došlo na jaře r. 2016. V záležitosti jména *Czechia* byli v letech 2014 a 2015 osloveni naši nejvyšší ústavní činitelé, všichni s jeho obnovenou standardizací v mezinárodních databázích souhlasili. Následně, v dubnu 2016, se pro *Czechii* vyslovila vláda. Na Ministerstvo zahraničních věcí byli pozváni novináři, aby se jim celá věc vysvětlila, protože někteří už mezitím začali obyvatelstvo mylně informovat zprávami, že se naše země „přejmenovává“, dokonce že se v češtině budeme jmenovat *Čechia* atd.

MZV pak poslalo do OSN příslušný požadavek a k 1. červenci bylo jméno *Czechia* pro angličtinu spolu s dalšími pěti jinojazyčnými mutacemi zaneseno do

Country names		
Endonyms		
Language	Short name	Formal name
Czech	Česko	Česká republika
United Nations languages		
Language	Short name	Formal name
Arabic	تشيك	جمهورية التشيك
Chinese	捷克	捷克共和國
English	Czechia	the Czech Republic
French	Tchéquie (la)	la République tchèque
Russian	Чехия	Чешская Республика
Spanish	Chequia	la República Checa

Tabulka z UNEGGN z 5. července 2016 (zdroj: <http://unstats.un.org>)

complete
public

Dataset: UNHQ
Space: official
Type: country

Subjects: [Country names](#)

Updated
Created

UNTERM UNHQ the Czech Republic

ISO Country alpha-3-code: CZE
ISO Currency Code: CZK
ISO Country alpha-2-code: CZ
Date of Entry in UN: 19/01/1993

English: the Czech Republic (country), Czechia (country short)
Note: Effective date: 17 May 2016; Pronunciation: "CHECK-ya"

Inhabitant	Prague	Adjective	Czech
Capital City	Czech	Capital Inhabitants	
Languages	koruna	Monetary Unit	koruny
Monetary Unit	Czech koruna	Currency Symbol	CZK
Currency Designation	halér(e)		
Fractional Unit			

French: la République tchèque (country), Tchéquie (la) (country short)
Definition: Nom bref devenu 'la Tchéquie' selon une communication transmise par le Protocole le 17 mai 2016.

Inhabitant	Tchèque	Adjective	tchèque
Capital City	Prague	Capital Inhabitants	Pragots
Languages	tchèque		
Monetary Unit	couronne [f]	Monetary Unit Plural	couronnes
Currency Designation	couronne tchèque	Currency Symbol	CZK
Fractional Unit	halér(e)		

Výřez z UNTERM (United Nations Multilingual Terminology Database / Mnohojazyčná terminologická databáze OSN) z 29. 8. 2016 (zdroj: <https://unterm.un.org>)

seznamů UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names / Skupina expertů OSN na geografická jména). To byla procedura, které se na rozdíl od r. 1993 dostalo publicity (málokdo dnes ví, že jméno *Czechia* už v databázích OSN kdysi bylo).

Většina médií na jaře 2016 zaujala jednotný postoj proti *Czechii*. Snad z neinformovanosti, z nutnosti rychle napsat příspěvek na nosné téma, ze senzacechtivosti, kdo ví? Pokud novináři vůbec vzali *Czechii* na milost, potom rádo by „nestranně“, kdy dávali prostor k vyjádření oběma stranám. Tento přístup byl charakteristický např. pro Aktuálně.cz, kde ze zdánlivě nestranných formulací vyzařoval negativní postoj (12. dubna 2016: „Nechybělo mnoho a čeští sportovci mohli mít na letních olympijských hrách v Brazílii na svých dresech i sportovních soupravách jediné slovo: *Czechia*.“ Rozuměj: ještě že se to podařilo zachránit; 14. dubna 2016: „Snaha ministerstva zahraničí zavést pro Česko ve světě označení *Czechia* se setkává s připomínkami také u některých ministrů a poslanců. Těm nezní označení *Czechia* libozvučně a namítají, že by se o tak vážné věci mělo ještě dál debatovat.“). Proběhly také debaty v televizi, kde dostávali prostor opět odpůrci i příznivci jména *Czechia* (příznivci opakovaně vysvětlovali fakta, odpůrcům se to „nelíbilo“. Bývalý politik Alexandr Vondra prohlásil nekompromisně, že „*Czechia* nemá šanci“). Česká televize se po počátečním váhání rozhodla pro objektivitu a ve večerním vysílání na kanále ČT24 (14. 4. 2016, pořad „Devadesátka“) dala prostor odborníkům a rovněž politikům, kteří jméno *Czechia* poslali do OSN (viz <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/216411058130414/>).

Informace o schválení jména *Czechia* vládou a požadavku na jeho zařazení do databází OSN byla zveřejněna v mnoha světových médiích, vesměs byl tento krok

The screenshot shows the CIA website's Library section. At the top, there is the CIA logo and the text "CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY" and "THE WORK OF A NATION. THE CENTER OF INTELLIGENCE." Below this is a search bar and a "Report Threats" button. The main navigation menu includes "HOME", "ABOUT CIA", "CAREERS & INTERNSHIPS", "OFFICES OF CIA", "NEWS & INFORMATION", "LIBRARY", and "KIDS' ZONE". The "Library" section is active, showing "THE WORLD FACTBOOK" for "EUROPE :: CZECHIA". The page includes a search bar, a "Please select a country to view" dropdown, and a "VIEW 29 PHOTOS OF CZECHIA" link. A map of Europe highlights Czechia, and a larger map shows the country's location relative to Germany, Poland, Austria, Slovakia, and Hungary.

(zdroj: <https://www.cia.gov>)

Czechia. Země problémů, kde nakonec řeší ten, který není

Článek Milana Vodičky
v MF DNES z 12. července 2016

Milan Vodička
vedoucí zahraniční
redakce

Slavný český národ, jenž byl v dějinách tolik zaslápláván Habsburky a suďím Collinou, dostal právě mrzkou ránu do vazů. Dozvěděl se, že ta země, v níž žije a na niž imrvěre nadává, je anglicky Czechia. Už je to oficiálně zaneseno ve střevech OSN.

Ve skutečnosti je to skvělá zpráva, protože ukazuje, jací jsme. Stačí se procišt diskuze pod zprávu o Czechii.

V první řadě z nich plyne, že neumíme číst. Zopakujme si to ještě jednou a ještě jednou: Tahle země se nepřejmenovala z Czech Republic na Czechia. Jen navíc dostala kratší, neformální jméno.

Asi by se vám zlomil jazyk v puse, kdybyste měli fičt, že budeme hrát hokej se Švédským královstvím nebo že jste byli v Islandské republice. Přesně to chceme po cizincích, když mají hovořit o naší zemi.

Ale lidem, kteří pořád nepochopili, že název Czech Republic zůstává, je těžké to vyčítat, když to dokonce nedocvaklo ani jedné ministryni. I tahle paní si myslela, že země se přejmenovala, a hrozila miliardovými ztrátami.

Czechia taky ukazuje, jak máme krátkou paměť. Byly časy, kdy při vyslovení slova Česko měli lidé pocit, že po nich lezou slimáci. Vše je věcí zvyku.

S paměti souvisí i to, že si lidé stěžují, že to proběhlo bez veřejné diskuse. Naopak, diskuse trvala příliš dlouho. Hned po rozpadu Československa vydal český ministr zahraničí Zeleniec instrukci ambasádám, aby oznamovaly, že nový stát se jmenuje i Czechia. Pořád se to nějak typicky český bastilno napsy Czech na drešech a podobně. V roce 2003 jsme byli kárání OSN, že jsme stále nedodali kratší verzi názvu.

Zpráva o Czechii ukázala i nečekané nízké sebevědomí. Nejhorší prý je, znělo internetem, že Czechia zní jako Chechnya, tedy Čečna. Nevím, že by dotyčné národy řešily, že Austria je podobná slovu Australia, Slovenia Slovakií atd. Zřejmě vědí, že to přece nevyovídá o bilosti názvu, nýbrž o bilosti těch, kdo si to pletou.

Ale když se člověk ohlédne za lety debat o názvu republiky, přehledné argumenty a neschopnost dobrat se k závěru, kacířsky si pomyslí, jestli tou záměnou s Čečenskem neublížujeme spíše my Čečně. Nejlepším jménem by možná bylo něco indiánského, nezaměnitelného. Třeba Země milionu problémů, kde nakonec řeší to, co problémem není.

přivítán. Okamžitě po jeho zařazení do názvoslovných seznamů OSN se také toto jméno objevilo v mnoha dalších zahraničních databázích, které z OSN přímo přebírají informace (viz např. současnou databázi CIA: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ez.html>).

Po znovuuvedení jména *Czechia* do databází OSN bylo několik příležitostí, jak ho zpopularizovat (např. MS ve fotbale ve Francii nebo olympiáda v Riu de Janeiro). Ani jedné z těchto příležitostí však česká strana nevyužila s vysvětlením, že na dresy jsou dlouhodobé smlouvy s firmami a už jsou vyrobené. Nicméně i na světelných tabulích a ve výsledkových tabulkách se zásadně objevovalo pouze *Czech Republic*. Na MS ve fotbale reportéři užívali označení *český tým*, *česká reprezentace*, vzácně *Češi*. Dokonce i na olympiádě se používalo portugalské označení *Republica Checa* (ačkoliv foneticky shodné slovo *tcheca* je vulgární označení pro ženské přirození; brazilský komentátor pak ono „republika čeka“ vyslovoval opravdu s gusem).

V současnosti je situace následující: menší část společnosti jednoslovné jméno našeho státu pro angličtinu *Czechia* vítá. Chápe ho jako prostý překlad jména *Česko*, zapadající do slovotvorného modelu anglických jmen pro jiné státy, jméno apolitické, označující region naší vlasti jen podle většinového obyvatelstva, tedy stejně jako *Česko* použitelné pro dlouhodobou historii českého národa, nejen pro posledních 24 let existence samostatné České republiky. Větší část společnosti ho však dosud „nemá v oblibě“ nebo ho přímo „nesnáší“. Lidé přejímají negativní postoj většiny

médií a nejsou ochotni aktivně se seznámit s jeho historií a dalšími atributy, je to pro ně patrně příliš namáhavé a komplikované. I přesto se podařilo jméno *Czechia* prosadit do databází OSN, kde mnoho let chybělo. Iracionální averzi vůči jménu *Czechia*, dříve i *Česko*, čas od času podpoří nějaká veřejně známá osobnost a sdělovací prostředky v honbě za senzaci, ale s velmi povrchními znalostmi problému dokáží prostřednictvím nekompetentních komentářů, případně anket obyvatelstvo přesvědčit, že „*Czechia* je špatně“. V této souvislosti se jeví jako případné uvést slova Marka Wolnera, redaktora Reportérů ČT: „Novinář nesmí vyměnit úctu k faktům za většinový souhlas, protože, jak víme z historie, většina nikdy není chráněna před omylem, natož před hloupostí.“

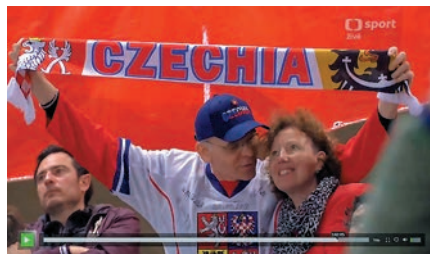
U některých lidí jméno *Czechia* vyvolává až militantní nenávist a ti pak jsou schopni udělat cokoli, jen aby mu zabránili v existenci. Typickým příkladem je akce CzechTourismu z r. 2002 a ještě i dnes (kdy jméno *Czechia* opět v databázích OSN figuruje) rovněž Wikipedie, která vytrvale maže všechny příspěvky na danou tematiku, jejich autory blokuje a jméno *Czechia* automaticky převádí na *Czech Republic*.

Na druhou stranu existují i žurnalisté, kteří vystupují kriticky vůči neuznávání jednoslovných jmen našeho státu, obvykle s ironickým podtextem. Uvedme např. článek Milana Vodičky, který vyšel 12. července 2016 v *MF DNES*, nebo článek šéfredaktora magazínu Hattrick Pavla Procházky Proč byli Češi v Riu za ku*dy? z 25. srpna 2016 (viz <http://www.efotbal.cz/index.php?page=clanek&clanek=168227>).

Přes nepřízeň většiny české společnosti k jednoslovným jménům se najdou i ti, kteří jsou ochotni svou vlast pomoci těchto jmen třeba ve sportu podpořit, viz záběry z mezinárodních sportovních akcí.

(zdroj <http://czechia-cesko.webnode.cz/sport-czechia/>)

Tento zvláštní fenomén je patrně jinde na světě nepředstavitelný. Proč obyvatelé naší vlasti vnímají tak negativně jména, které jsou zcela v intencích jiných jmen států? Proč lidé u nás tak lpí na „republice“? Je jedním z důvodů snad to, že když se v r. 1918 náš národ vymanil ze sevření c. k. monarchie, lidé si začali své republiky tak vážit, že se jim to slovo tak silně „dostalo pod kůži“? Nebo může být důvodem, že jméno *Česká republika* lidem svou délkou připomíná *Československo*? Nebo se to děje proto, že lidem stále zůstává v podvědomí, co jim bylo vštípeno už za monarchie, totiž za žádnou cenu neuznávat jméno *Česko*, co kdyby se pak náhodou chtělo území takto nazvané osamostatnit?

Proč se lidem u nás tato jména „nelíbí“? Objektivně, z hlediska zvukové stránky, na nich samozřejmě nic špatného není. *Česko* je nebo není úplně stejně „libozvučné“ jako adjektivum *český*, vždyť z něho vzniklo pouhou záměnou *y* za *o*. A že slovo *český* patří do češtiny, o tom nikdo nepochybuje. Totéž platí o jménu *Czechia*, odvozeném od adjektiva *Czech*, což je staré anglické slovo pro češtinu a Čecha a také překlad adjektiva *český*. Výslovnost? Pokud se v anglickojazyčných zemích naučili vyslovovat slovo *Czech* jako [ček], naučí se vyslovovat i *Czechia* [čekija]. Je to jen věc informovanosti a zvyku.

Jsou výše uvedené důvody odmítání jednoslovných jmen platné, nebo je za tím ještě něco jiného? Nabízí se ještě další otázka: Komu ještě dnes prospívá ignorování či přímo potírání jednoslovných jmen? To jsou patrně otázky pro psychology, sociology, možná i politology.

Na závěr popřejme jednoslovným jménům naší vlasti, ať se jich lidé konečně přestanou bát a považovat je za „nepěkná“ a skoro za neslušná. Je už opravdu načase je v příslušných souvislostech začít užívat místo jmen politických, která do běžné řeči nepatří.

Internetové stránky věnované fenoménu *Česko/Czechia*:

www.go-czechia.com; www.czechia-initiative.com; www.facebook.com/CzechiaCZ;
www.czechia-heart-of-europe.com; <http://czechia-cesko.webnode.cz/czechia-od-roku-1602/>

Projekty dialektologického oddělení

Český jazykový atlas (ČJA) v šesti svazcích zpřístupňuje výsledky rozsáhlého přímého výzkumu českých nářečí a běžné mluvy, provedeného pracovníky dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., v Praze a v Brně v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století. ČJA představuje vnitřní zeměpisné rozrůznění mluveného nespisovného jazyka na území Čech, Moravy a příslušné části Slezska, a to jak v rovině hláskoslovné a tvaroslovné, tak i slovtvorné, lexikální a syntaktické. Knižní podoba ČJA (Academia, 1992–2011) je v současnosti převáděna do elektronické podoby; opravené a doplněné elektronické vydání ČJA 1–5 je přístupné na adrese <http://cja.ujc.cas.cz>, ČJA. *Dodatky* budou na webu ÚJČ AV ČR, v. v. i., zveřejněny v nejbližší době.

Elektronický **Slovník pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku** (SPJMS; 2005–) zpracovává pomístní jména (názvy neobydlených, v krajině pevně fixovaných objektů; anoikonyma, mikrotoponyma) z území historické Moravy a české části Slezska shromážděná celonárodní sběrovou akcí v letech 1965–1986. *Slovník* analyzuje především názvy pozemků (pozemková jména), vodních toků (hydronyma), útvarů vertikálního členění zemského povrchu (oronyma), komunikací (hodonyma) a významných orientačních bodů a objektů (skály, osamělé kameny, stromy, boží muka, kapličky, křížky apod.). Do slovníku jsou zařazeny také názvy místních částí a některých ulic; mnohé z nich bývají pokračováním původního pomístního jména, mnohé nesou názvy původních zaniklých obcí, osad a samot. První část slovníku (A–H) ve zkušební verzi je přístupná na adrese <http://spjms.ujc.cas.cz>.

Elektronický **Slovník nářečí českého jazyka** (SNČJ; 2011–) zpracovává celonárodní nářeční slovní zásobu včetně frazeologie z období posledních 150 let. Zachycuje svět českých, moravských a slezských nářečí, která v dnešní době už nenávratně mizí. Jádrem slovníku tvoří materiál z první poloviny 20. století. V současné době je zpřístupněno přes 7000 hesel začínajících písmeny A–C (<http://sncj.ujc.cas.cz>). *SNČJ* je slovník nediferenční, relativně úplný. Elektronická verze *SNČJ* jednak umožňuje vyhledávat slovníková hesla (v hesláři) a nářeční varianty (v rejstříku), jednak nabízí informace o *SNČJ* jako celku: o historii jeho vzniku, o materiálových a teoretických východiscích, o charakteristice zpracovávané slovní zásoby.

Výše uvedené elektronické projekty budou postupně interaktivně propojeny.

Autorka publikace, PhDr. Libuše Čižmárová, CSc., se kromě práce na uvedených projektech dlouhodobě věnuje otázce jednoslovných jmen naší vlasti.

V EDICI VĚDA KOLEM NÁS PŘIPRAVUJEME:

Jan Vít: **Jan Patočka**

Michal Koblížek: **Stanislaus Prowazek**

Michal Vašíček: **Jihokarpatská nářečí**

DOSUD VYŠLO:

Markéta Pravdová: **Jak se mluví mezi živly**

Martina Ireinová, Hana Konečná: **Nářečí dříve a nyní**

Martina Ireinová, Hana Konečná: **Slovník nářečí českého jazyka**

Edice Věda kolem nás | Pro všední den
Jak se jmenuje naše vlast | *Libuše Čižmárová*

Vydalo Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.
Grafická úprava dle osnovy Jakuba Krče a sazba Serifa.
Odpovědná redaktorka Petra Královcová.
Vydání 1., 2016. Ediční číslo 12075.
Tisk **SERIFA**[®], s. r. o., Jinonická 80, 158 00 Praha 5.

ISSN 2464-6245
Evidováno MK ČR pod e. č. E 22344

Další svazky získáte na:
www.vedakolemnas.cz | www.academiaknihy.cz | www.eknihy.academia.cz